

ELITES *Quote*-hoofdredacteur Sander Schimmelpenninck en Zuidas-dominee Ruben van Zwieten onderzoeken waarom de economische en meritocratische elite zo'n slechte naam heeft.

Door onze medewerker **Jamal Ouariachi**

Rijken in hun **bubbel**

In *Elite gezocht* proberen *Quote*-hoofdredacteur Sander Schimmelpenninck en Zuidas-dominee Ruben van Zwieten te analyseren hoe het toch komt dat het begrip 'elite' zo'n slechte naam heeft. In een aantal thematische hoofdstukken schetsen zij een beeld van wat zij de economische of meritocratische elite noemen: de mensen van het grote geld, die vinden dat zij hun rijkdom aan zichzelf te danken hebben, ook als ze geboren zijn in vermogende gezinnen.

De auteurs hebben gekozen voor een aanpak waarbij ze telkens beginnen met een casus van een fictief personage, waarna een meer essayistisch-polemisch gedeelte volgt. Zo tonen ze aan de hand van het verhaal van ene 'Erik' hoe het Nederlandse onderwijsstelsel allang niet meer de ambitie waarmaakt om iedereen gelijke kansen te bieden. Mavo-klant Erik kan dankzij zijn vermogende ouders naar peperdure privéscholen en weet zo uiteindelijk toch een bestaan als huisjesmelker op te bouwen – niet op basis van talent of prestatie, maar dankzij geld.

In een ander hoofdstuk lezen we hoe het hoger onderwijs studenten vooral klaarstoomt voor het bedrijfsleven en nauwelijks nog intellectuele ontwikkeling biedt, en niets leert over verantwoord burgerschap. De rijken-in-opleiding krijgen zo geen enkele binding met de rest van de samenleving, ze belanden in een bubbel die na hun studie alleen maar hermetischer wordt. Op een dag ben je de baas van Unilever en begrijp je helemaal niets van de ophef over de afschaffing van de dividendbelasting.

Vaak zat ik tijdens het lezen instemmend te knikken. Als belastinganalfabeet stak ik er ook wat van op. Zo tonen de auteurs glashelder aan hoe de vermogensrendementsheffing en een keur aan andere wetgeving en belastingregels de vermogensongelijkheid in Nederland bevorderen, wat weer zorgt voor toenemend ongenoegen bij het 'gewone volk'.

Toch begon ik me gaandeweg steeds vaker te ergeren aan dit boek. De hybride vorm van fictie en non-fictie pakt slecht uit. De fictieve personages zijn ziellose Frankensteins, samengesteld uit alle denkbare clichés over *rich kids*, ceo's en huisjesmelkers. Een pagina's lange passage over de manier waarop de rijken trouwen lijkt vooral bedoeld om de lezer minzaam het hoofd te laten schudden. En dan zijn de teksten ook nog eens doorspekt met Bijbelverhalen, die slecht aansluiten bij de rest van de tekst en bovendien in een kinderachtig jasje zijn gestoken (over Abraham en Sara: 'Ze hangen in het verzorgingstehuis over hun rollator?').

In de essayistische gedeeltes wordt geregeld verzuimd bronnen te verstrekken, waardoor je niet weet of de uitspraken van de auteurs feitenvrije opinies zijn, of op onderzoek gebaseerd. En dan staat het boek ook nog vol losse zinnestjes of beweringen die de rest van de tekst schaden. Midden in een hoofdstuk dat het seksisme binnen vermogende kringen aan de kaak stelt, schrijven de auteurs: 'zeker in Nederland is het echte feminisme, en dan hebben we het niet over de borderliners van de #MeToo-bewe-

Sander Schimmelpenninck & Ruben van Zwieten: *Elite gezocht*.

Prometheus, 216 blz. € 19,99

ging, zo goed als dood.' De verder steekhoudende argumenten over seksisme worden met zo'n loze zin in één klap onderuit gehaald, want hoezo borderliners? Zijn vrouwen die slachtoffer werden van seksueel (machts-)misbruik door mannen en daarmee naar buiten treden, allemaal borderliners? Het wordt niet toegelicht, het blijft een losse flodder, een smakeloze bovendien.

Loos is ook de terugkerende kritiek op sociale media: 'als de stompzinnigheid die daar geconsumeerd wordt een teken van onze decadentie is, dan mogen we concluderen dat we in de blessuretijd van onze beschaving zitten.' Zulke uitspraken zijn niet alleen hysterisch, moralistisch en slecht onderbouwd – beide auteurs hebben ook zelf actieve accounts op Facebook en Twitter, Schimmelpenninck zit zelfs op Instagram ('leeg en nep'). Wat betekent zo'n preek dan nog?

Al met al lijkt een gebrek aan focus de auteurs op te breken. Vooral omdat de vraag in de lucht blijft hangen tot wie zij zich eigenlijk richten. Tot linkse intellectuelen, die hun afkeuring van ziellose rijkdom in dit betoog bevestigd zien? Tot het volk dat niet tot de elite behoort en dat na lezing van dit boek borrelend van ressentiment onmiddellijk een geel hesje zal aantrekken? Of toch tot de economische elite zelf?

Dat laatste lijkt aannemelijk vanwege de vele passages over het behoud van vermogen, het nut van intellectuele vorming en het gevaar van groeiende ongelijkheid voor de elite zelf (wie volksoptstanden wil vermijden, moet toch een beetje inbinden). Maar

net zo goed worden leden van die elite in het boek dermate hardhandig afgefikt en neergezet als immorele graaiers en meelopers, dat je je af kunt vragen of iemand van hen zich door dit boek de les wil laten lezen. Een moreel appèl vereist de nodige retorische handigheid en die ontbreekt in *Elite gezocht*, de sympathieke bedoelingen ten spijt.

FOTO/ISTOCK